

5. Alles tot Gods eer

‘Dus of u nu eet of drinkt of iets anders doet, doe alles ter ere van God’ - 1 Korintiërs 10:31

“Doe alles ter ere van God” — maar wat is Gods eer?

Wanneer Paulus schrijft: **“Of u dus eet of drinkt of iets anders doet, doe alles ter ere van God”** klinkt dat op het eerste gehoor heel vroom, maar toch ook wat ongemakkelijk. Wat bedoelt hij precies? Is God zoals aardse heersers die voortdurend erkenning, eerbewijzen en loyaliteit opeisen? Is de mens geschapen om Gods ego te strelen, om hem te dienen zoals onderdanen hun koning dienen? Ik herinner me nog steeds een preek toen ik een jaar of 13 was, pas in contact gekomen met de Adventkerk. Daar werd de vraag gesteld *“Waarom heeft God de mens geschapen?”* en het antwoord luidde: *“De mens is geschapen om hem te dienen.”* Ik vond dat vreemd.

Die vraag is wel belangrijk, want het beeld dat we van “Gods eer” hebben, bepaalt veel. Als Gods eer vooral betekent dat God centraal wil staan omdat Hij aandacht nodig heeft, dan lijkt God op menselijke machthebbers die hun grootheid willen laten bevestigen. Mensen zijn dan gewoon onderdanen, die ‘klein’ moeten blijven, en is geloof onderwerping, uit religieuze eerbied en soms zelfs angst..

In het Hebreeuws hangt “eer” samen met **KAVOD**: lett.: gewicht, en van daaruit belang, waarde, uitstraling. Gods eer is dan niet in de eerste plaats applaus voor God, maar het “gewicht” van wie God is: zijn goedheid, trouw, recht, levengevende kracht. “God eer geven” betekent: God werkelijk gewicht geven in hoe we leven, kiezen, omgaan met elkaar en omgaan met de wereld. Gewicht geven aan zijn raadgevingen, de TORAH. En waarom? **“Opdat het u welga!”** (Deut 5:16; 6:3; ...).

Het Griekse woord in 1 Korintiërs 10:31 is **DOXA**, dat “glorie”, “eer”, “uitstraling”, “erkenning” betekent. Paulus gebruikt dit niet als cliché, maar als drager van een belangrijke vraag: wat wordt zichtbaar door jouw manier van leven? Welk beeld van God straalt jouw doen en laten uit?

In de context van 1 Korintiërs 10 heeft Paulus het over een tempelritueel of eredienst, maar over heel gewone dingen: eten, drinken, rekening houden met het geweten van de ander, je eigen vrijheid niet misbruiken. Net vóór vers 31 schrijft hij: **“Alles is toegestaan, maar niet alles is heilzaam; alles is toegestaan, maar niet alles bouwt op. Laat niemand zijn eigen voordeel zoeken, maar dat van de ander.”** En net na **“doe alles ter ere van God”** zegt hij: geef geen aanstoot, zoek niet je eigen voordeel, maar dat van anderen. Met andere woorden: Gods eer krijgt bij Paulus heel concreet handen en voeten. Gods eer blijkt niet uit vrome woorden (en liederen, en halleluja’s, en rituelen) alleen, maar uit een leven dat opbouwt – tot welzijn, ook van de ander.

- Welke beelden of gevoelens roept de uitdrukking **“tot Gods eer”** spontaan bij je op?
- Heb je ooit meegemaakt dat **“God dienen”** vooral klonk als druk, verplichting of klein worden?
- Wat is het verschil tussen **God gewicht geven** en **religieuze prestaties leveren**?
- Bestaat het risico dat geloof vooral **“correct gedrag”** wordt in plaats van **levengevende wijsheid**?

Het voorbeeld van ouders

Wat is Gods grootste eer? Misschien kunnen we denken aan ouders. Goede ouders zoeken niet hun eer door dat hun kinderen voortdurend zeggen hoe geweldig zij zijn. Hun diepste vreugde is dat hun kinderen tot bloei komen: dat ze leren liefhebben, recht doen, verantwoordelijkheid opnemen, gelukkig worden zonder egoïstisch te zijn, mild en niet hard. Wanneer kinderen mooi mens worden, straalt dat ook af op de ouders.

Zo kunnen we ook spreken over Gods eer. Gods eer is niet dat mensen verdwijnen in onderdanigheid, maar dat mensen werkelijk mens worden: beeld van God, dragers van goedheid, gerechtigheid, zorg en verbondenheid. Gods eer is dat zijn schepping tot haar bestemming komt.

→ De houding van de vader in de parabel van de verloren zoon stemt tot nadenken. De zoon gaat in de fout. Dat was grote on-eer, zeker in de Oosterse cultuur van toen. Maar de vader is daar niet echt mee bezig. Hij is meer bezorgd om het welzijn van zijn zoon. Hij loopt hem zelfs tegemoet (wat inging tegen de gangbare waardigheidsnormen).

*Interessant idee: Rabbijnen verbinden TORAH met het Hebreeuwse **HARAH**: ver-wekken - **HOREH**: ouders. De Torah dus als ouderlijke raad, “opdat het u welga”! Geen wet van een heerser die gediend en gehoorzaamd wil worden omdat hij nu eenmaal de macht in handen heeft...*

- Wanneer zijn ouders terecht trots op hun kinderen? Wat zegt dat over Gods eer en vreugde?
- Wat leert de vader uit de parabel van de verloren zoon over eer, schaamte en herstel?

- Wat vind je sterker: een God die geëerd wil worden, of een God die blij is wanneer mensen opnieuw leven?

God in het Genesis-scheppingsverhaal

Het refrein van het scheppingsverhaal is: God zag dat het **TOV** was. Dat Hebreeuwse woord betekent meer dan alleen “moreel goed”. Het is ook: goed, mooi, passend, heilzaam, geschikt, levenggevend, zoals het bedoeld is... en zelfs: aangenaam, wat gelukkig maakt. De schepping is TOV wanneer ze functioneert als ruimte voor leven: licht, orde, ritme, vruchtbaarheid, dieren, mensen, rust. Genesis 1 gebruikt dat woord herhaaldelijk en eindigt met “zeer goed” — zeer TOV. God kijkt naar een wereld die leefbaar, vruchtbaar, mooi en veelbelovend is.

Opvallend is dat God de mens niet schept omdat Hij tekortkomt aan personeel. In sommige oud-oosterse scheppingsverhalen (Sumerië – Babylon) worden mensen gemaakt om het zware werk van de goden over te nemen. In de Atrahasis-mythe bijvoorbeeld worden mensen geschapen om de last van de goden te dragen. Genesis klinkt anders: God maakt de wereld niet omdat Hij honger heeft, moe is of bediend moet worden. Alles behoort hem toe (zie Ex:19:5; Psalm 50:10-12). In se heeft Hij niets nodig, maar geeft ruimte, zegen, voedsel, verantwoordelijkheid, rust. De mens wordt niet voorgesteld als slavenarbeider van een behoeftige godheid, maar als **beeld van God in een wereld die God TOV noemt**. Wat God het liefste wil is dat de mens, als individu en als gemeenschap, welzijn en geluk kent.

“De God die de wereld heeft gemaakt en alles wat er leeft, hij die over hemel en aarde heerst, woont niet in door mensenhanden gemaakte tempels. ²⁵Hij laat zich ook niet bedienen door mensenhanden alsof er nog iets is dat hij nodig heeft, hij die zelf aan iedereen leven en adem en al het andere schenkt.” Hand 17:24-25

De mens is “tot Gods eer” wanneer hij of zij leeft als beeld van God. Niet door religieuze drukdoenerij, maar door een manier van leven waarin iets van Gods karakter (en bedoeling) zichtbaar wordt. Wanneer mensen recht doen, vrede zoeken, zorg dragen voor kwetsbaren, genieten zonder te misbruiken, vrijheid gebruiken zonder anderen te schaden, gemeenschap opbouwen in plaats van te verdelen of te breken — dan wordt God geëerd.

Gods eer is dus niet ten nadele van de mensen. Alsof God moet kiezen: óf mijn eer, óf jullie geluk. Integendeel. In de Bijbelse visie horen die twee samen. Gods eer wordt zichtbaar waar leven opbloeit volgens Gods bedoeling. God wordt niet kleiner wanneer mensen ‘groot worden’ in liefde, recht en menselijkheid. Integendeel: precies dan wordt zichtbaar hoe goed de Schepper is.

Echter: de keuze die de boom van kennis van goed en kwaad stelt leert dat “Tot Gods eer leven” ook niet zomaar is: doen waar je zin in hebt. Het is leren onderscheiden wat werkelijk TOV is en leven geeft.

- Wat leer jij uit **het scheppingsverhaal** m.b.t. ‘Gods eer’? Welke God leer je daar kennen?
- Wat verandert er als we “Gods eer” niet tegenover menselijk welzijn plaatsen, maar juist verbinden met **menselijk en maatschappelijk welzijn**?
- Als de mens **beeld van God** is, wat zou dan zichtbaar moeten worden in onze manier van leven?

Concreet

1 Korintiërs 10:31 is heel concreet en actueel. Paulus zegt niet: bedek alles wat je doet met een laagje religiositeit en vroomheid. Hij zegt: zelfs eten en drinken kunnen iets tonen van God. Hoe ga je om met vrijheid? Met genot? Met de gevoeligheid van anderen? Met je rechten? Met je invloed? Met de gemeenschap? “Doe alles ter ere van God” betekent dan: leef zo dat God herkenbaar wordt als de God van TOV — de God die leven wil, welzijn, gerechtigheid, verbondenheid en vrede. Niet Gods eer ten koste van mensen, maar Gods eer zichtbaar in mensen die goed, mooi en heilzaam leven. God wordt geëerd wanneer zijn TOV zichtbaar wordt in ons leven. Voor God gaat het niet om de eer op zich, maar om het welzijn van zijn schepselen en zijn schepping.

Bij Paulus gaat “tot Gods eer” dus niet alleen (en zelfs niet vooral) over **bidden, zingen of liturgie**, maar over lichaam, tafel, geld, macht, vrijheid, seks, conflicten, kwetsbaarheid, gemeenschap, hoop, ...

In zijn brieven haalt Paulus heel wat concrete levensdomeinen aan waar Gods eer al dan niet gezien wordt:

- **Gemeenschapsleven:** verdeeldheid, partijvorming, jaloezie, rivaliteit - 1 Kor 1–4

Seksualiteit en lichaam: prostitutie, heiligheid van het lichaam, huwelijk - 1 Kor 5–7

Conflicten: elkaar voor de rechtbank slepen, onrecht verdragen, verzoening - 1 Kor 6

Eten en drinken: offervlees, geweten, vrijheid, rekening houden met de ander - 1 Kor 8–10

Vrijheid en verantwoordelijkheid: “alles is geoorloofd”, maar niet alles bouwt op - 1 Kor 6:12; 10:23

Werk, geld en rechten: recht op onderhoud, vrijwillig afstand doen van rechten - 1 Kor 9

Samen eten / avondmaal: armen en rijken, egoïsme aan tafel, lichaam van Christus - 1 Kor 11

Man-vrouwverhoudingen: eer, schaamte, wederzijdse afhankelijkheid en respect - 1 Kor 11:2–16

Liturgie en samenkomst: orde, verstaanbaarheid, opbouw - 1 Kor 12–14

Geestelijke gaven: talenten niet als prestige, maar als dienst aan de gemeenschap - 1 Kor 12

Liefde als criterium: zonder liefde worden kennis, geloof en gaven hol - 1 Kor 13

Solidariteit en collecte: geldinzameling voor Jeruzalem, vrijgevigheid - 1 Kor 16; 2 Kor 8–9

Vergeving en herstel: omgaan met iemand die fout zat, niet blijven verpletteren - 2 Kor 2

- Kun je voorbeelden geven van “**eten en drinken tot Gods eer**” vandaag: consumptie, gastvrijheid, ecologie, rekening houden met anderen?
- Overloop samen de verschillende levensdomeinen die Paulus aanhaalt, en bespreek wat het concreet betekent om daarin te leven tot Gods eer (en omgekeerd).
- Bestaat het gevaar dat **geloof te abstract** wordt en niet voldoende verbonden wordt met het concrete leven?

Afgoden, idolatrie en Gods eer

In 1 Korintiërs 10 staat “doe alles ter ere van God” niet toevallig in een hoofdstuk over afgoderij. Paulus zegt: “*Vlucht weg van de afgoderij*” en verbindt dat met eten, drinken, tempelmaaltijden, gemeenschap, vrijheid en rekening houden met het geweten van de ander. De kwestie is dus niet alleen: “Aanbid je de juiste God en op de juiste manier?” De diepere vraag is: welke machten, verlangens, gewoonten of systemen bepalen je leven? Daarbij is Paulus verrassend genuanceerd. Enerzijds kan hij zeggen: “*een afgod is niets*” - er is geen echte goddelijke concurrent naast de ene God. Anderzijds zegt hij dat deelname aan afgodische tafels mensen toch verbindt met krachten die niet bij God horen. **Het probleem is dus niet dat God bang is voor rivalen**, maar dat afgoderij een mens in een verkeerd krachtenveld trekt. **Wat je vereert, gaat je vormen.**

Die gedachte vind je ook sterk in het Oude Testament. Psalm 115 zegt over afgoden dat ze mond, ogen en oren hebben, maar niet spreken, zien of horen — en voegt eraan toe: “*wie ze maakt en erop vertrouwt, wordt zoals zij*”. Als je macht vereert, word je hard. Als je geld vereert, word je berekenend en vrekig. Als je status vereert, word je onzeker en rivaliserend. Als je genot vereert, worden anderen gemakkelijk gebruiksvoorwerpen.

Teksten zoals Jesaja 5:16; Ezechiël 36:20-32 e.v. geven aan dat Gods naam gestalte (waarde, kleur, diepte, gewicht - KAVOD) kreeg wanneer het volk leefde naar de Torah, naar recht en gerechtigheid. Het achternalopen van ‘andere goden’ leidde stevast tot morele en sociale ontaarding. Teksten zoals Hosea 4, Jeremia 7, Ezechiël 22 spreken over corruptie, onderdrukking en uitbuiting van de zwakkeren, geweld, onrechtvaardigheid, morele chaos. Gods eer wordt niet bedreigd omdat afgoden concurrenten zijn, maar omdat ‘afgoden’ mensen en samenlevingen kapotmaken. ‘Afgoden’ beloven leven, maar leiden tot vervorming en zelfs ontaarding. Ze beloven veiligheid, maar maken mensen bang. Ze beloven vrijheid, maar maken afhankelijk. Ze beloven glorie, maar ontnemen mensen hun waardigheid.

Daarom raakt idolatrie rechtstreeks aan Gods eer. Want Gods eer wordt zichtbaar waar mensen als beeld van God leven: rechtvaardig, vrij, zorgzaam, waarachtig, verbonden.

In Johannes 17 kan Jezus bidden: “Ik heb uw naam verheerlijkt!” Ook zei hij: “Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien” (Joh 14.9). Heel zijn leven, de manier waarop hij sprak, waarop hij met mensen omging droeg ertoe bij dat God werd verheerlijkt onder de mensen. Gods project van leven en welzijn werd zichtbaar en tastbaar in de mensenmaatschappij.

- Welke “**afgoden**” beloven vandaag veiligheid, geluk of vrijheid? Welke afgoden maken mensen vandaag hard, bang, berekenend of afhankelijk? Welke afgoden ontnemen waardigheid aan de mens?
- Kan **religie** zelf ook ‘afgodisch’ worden?
- Bespreek samen het idee dat afgoderij niet vooral een bedreiging is voor God, maar voor mensen.
- ‘**Wat je vereert, gaat je vormen.**’ Is dit herkenbaar? Voorbeelden?
- Waarom leidt een **verkeerd godsbeeld** vaak tot verkeerd mensbeeld, met alle nefaste gevolgen vandien?
- Wat leren **Jezus’ uitspraken, woorden en leven** m.b.t. ‘leven tot eer van God’?